

„Ha Demszkyről százötven jelentést nem írtam, akkor egyet se.”
Nagy-Csere Áron

Életútinterjú Miklós Györggyel

A Betekintő előző számában hosszabb bevezetőt közöltem a Miklós Györggyel készült életútinterjúhoz. Abból a szövegből talán érdemes megismételni a következő életrajzi elemeket. Miklós György a kalocsai Tomori Pál Főiskola Bölcsészettudományi Tanszékének tanára, filozófiatörténetet, történelmet és társadalomtudományokat oktat. Állambiztonsági kapcsolatáról árulkodó 6-os kartonja szerint 1979-ben „hazafias alapon” szervezte be titkos megbízottnak (tmb) a BM III/III-2-a alosztálya (személy szerint Cirkos Tibor) Hódmezővásárhelyen, ahol úgynevezett előfelvételiként kötelező sorkatonai szolgálatát töltötte. Kezdetben „egyetemi ifjúságvédelmi vonalon” foglalkoztatták. Feladatául szabták, hogy figyelje az Eötvös Loránd

Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatóit (elsősorban filozófia és történelem szakos évfolyamtársait), és hogy jelentsen róluk.

A „Fehér Pál” fedőnéven jelentéseket író Miklós György 1981-ben a BM III/III-6-a alosztály kötelékébe került, 1985-ben pedig Cirkos Tibor helyett Tóth Endre lett a tartótisztje. Egészen 1989 végéig (1989 szeptemberétől „Vígh Pál” fedőnéven) az úgynevezett demokratikus ellenzék tagjairól és rendezvényeiről tájékoztatta az állambiztonsági szerveket. Miklós Györgynek nem maradt meg sem a beszervezési dossziéja (B-dosszié), sem a szerinte igencsak vaskos, jelentéseit tartalmazó munkadossziéja (M-dosszié), mivel azokat tartótisztje 1989 végén vagy 1990 elején megsemmisítette. Állambiztonsági „munkaadója” (Bajnai Gyula) utolsó találkozásuk alkalmával legalábbis ezt mondta Miklósnak. „Fehér Pál” fennmaradt ügynöki jelentései az úgynevezett repülő egyetem megfigyelésére nyitott objektumdossziékban olvashatóak.

A 109 perces interjú 2010. október 28-án délelőtt készült a kalocsai Tomori Pál Főiskola egyik termében. Beszélgetésünk hatszemközt zajlott, mivel Miklós György ragaszkodott felesége jelenlétéhez, aki ugyan már tudott férje ügynöki tevékenységéről, de csak ekkor hallotta először annak részletes történetét. Miklós a lehető legszélesebb nyilvánosságot kérte, ezért néhány, a szövegben jelzett mondat kivételével hozzájárult a teljes beszélgetés internetes közléséhez, amit ezúton is köszönök neki.

Egy interjú sohasem lehet tökéletes. Az interjúalany néha teljesen váratlan helyzetekbe hozhatja még a legfelkészültebb készítőket is, hát még az olyan tapasztalatlanokat, mint amilyen én vagyok. Miklós György, akivel pedig hetekkel korábban, és közvetlenül az interjú előtt is tisztáztam, hogy hosszú élettörténeti elbeszélést várok tőle, legnagyobb meglepetésemre mindössze két perc után befejezettnek nyilvánította főnarratíváját. Később is többször előfordult, hogy elakadt, és arra kért, hogy kérdezzem. A gyakorlatban tehát nem mindig könnyű betartani a módszertani előírásokat, minden bizonnyal nincsen „minta-interjúalany”, sőt megkockáztatom, hogy „minta-interjúkészítő” sincs. Hiába az alapos módszertani felkészülés, a mindennapi kommunikációs sémáktól roppant nehéz szabadulni. Én is több alkalommal megszegtem a narratív életútinterjú készítésének legfontosabb követelményét, a hallgatás parancsát. Egy interjút minden hibánál előlről kezdeni (*horribile dictu* úgy szerkeszteni a gépelt szöveget, hogy a hibáknak ne maradjon nyomuk) azonban igencsak bajos dolog volna, ezért a lelkiismeretes készítő inkább vállalja tévedéseit, és eltűri a szakemberek jogos bíráló megjegyzéseit.

Az interjú hosszát és jellegét nagyban befolyásolta, hogy a teljes közlés szándékával készült. Az interjú résztvevői akaratlanul is az elképzelt mintaolvasó elvárásainak, illetve egy állambiztonsági témájú folyóirat esetében relevánsnak gondolt kíváncsalmaknak akartak megfelelni, ezért az életútinterjú narratív utánakérdezéses szakasza sajátos hibriddé vált, és inkább az ügynöki tevékenységre vonatkozó konkrét kérdések burjánzottak el, míg az elbeszélő életének számos lényeges eleme teljesen elsikkadt.

Vállalkozásom annyiban szokatlan, hogy folyóiratban ritkán szoktak életútinterjúkat teljes terjedelemben, és főként szerkesztés nélkül közölni. Kovács Éva szerint a szerkesztéshez való ragaszkodás mögött „az a kutatói meggyőződés húzódik, hogy a nagyobb nyilvánosság számára a nyersanyagnál »fogyaszthatóbb« szövegkorpuszt kell létrehozni. Nem ritka az sem, hogy a kutató esztétikai elvárásai alapján úgy ítéli meg, hogy a nyersanyag önmagában »nem elég szép«, és ezért szerkeszti át a legépelt szöveget.” Kovács szerint a másodlagos elemzés lehetetlenné válik, ha már az elsődleges rögzítést is szerkesztési szempontok befolyásolják, ezért arra a következtetésre jut, hogy „a szerkesztés az élettörténeti interjú halála”.

Módszertani megfontolásokat figyelembe véve szöveghűen (fonetikusan), stilizálás és szerkesztés nélkül közlöm az interjút, amivel persze cseppet sem könnyítem meg az olvasó dolgát. A hangfelvétel alapján gépelt szöveg ugyanis emiatt számtalan pongyola megfogalmazást, szóismétlést, nyelvhelyességi hibát is tartalmaz. Szokatlan lehet tehát az olvasói szemnek a „gyomlálatlan” szöveg, de az élőbeszéd már csak ilyen. Bizonyára kevés olyan ember van, aki élőszóban is képes precíz, kerek egész mondatokban fogalmazni, akár órákon keresztül. Az volt a célom, hogy minél inkább megőrizsem az élőbeszéd jellegzetességeit, de a leírt szöveg természetesen így sem adhatja vissza az élőszó és a metakommunikatív jelzések sokszínűségét, ez leginkább videointerjúval volna lehetséges. A központosítás külön problémát jelentett a gépeléskor, hiszen az már maga is egyfajta értelmezés. Éppen ezért vannak olyanok, akik szerint vesszőt és pontot csak ott kell használni, ahol az interjúalany hanghordozása egyértelműen tagolja a szöveget. Mások a jobb olvashatóság kedvéért ragaszkodnak a helyesírásnak megfelelő központosáshoz. Én egyfajta kevert módszert próbáltam alkalmazni.

Az interjú jelen formában történő közlésével az is célunk, hogy megmutassuk, milyen formában szándékozzuk archiválni az általunk a jövőben készítendő interjúkat. Az interjú teljes hanganyagát az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában a kutatók kutatási engedély birtokában hallgathatják meg, vagy olvashatják a papír alapú gépelt szöveget, és saját szempontjaik szerint elemezhetik azt.

http://www.betekinto.hu/2011_1_nagy_csere

